



**LUNDS**  
UNIVERSITET

# **Begrepp i förändring**

Hur Moderaterna blev Sveriges nya arbetarparti

Hanna Greek

# Abstract

Concepts are important to help us understand the world around us. The way we define concepts has an impact on how we perceive reality. I have studied the concept "labour party", and how that concept was "hijacked" from the Social Democratic Party to the Conservative Party. I have searched for articles in Swedish printed press and internet sources between 01 January 2004 and the election on 17 September 2006. I chose six different themes to investigate and sort the articles into. I used Mouffe and Laclau's discourse theory to analyse my results through. My conclusions are that the strategy by the Conservatives was probably well planned and it can be argued that they succeeded in their aspirations to change people's perception of what a labour party really is. They tried but failed to persuade the labour unions to back up their ideas and new image, but this does not seem to have been too much of a down side for them.

*Nyckelord:* begreppsförskjutning, retorik, arbetarparti, diskursanalys, Mouffe, Laclau.

*Antal ord:* 9187

# Innehållsförteckning

<b>1</b>	<b>Inledning .....</b>	<b>4</b>
1.1	Bakgrund .....	4
1.1.1	Triangulering .....	6
1.2	Syfte och frågeställning .....	7
1.3	Begrepp .....	7
<b>2</b>	<b>Teori, tidigare forskning och analytiska utgångspunkter .....</b>	<b>9</b>
2.1	Teoretiska ansatser .....	9
2.2	Socialkonstruktivism .....	10
2.3	Diskursanalys som teori .....	11
2.4	Tidigare forskning .....	12
2.4.1	Norman Fairclough .....	12
2.4.2	Helena Öhrvall .....	14
2.4.3	Tobias Davidsson .....	14
<b>3</b>	<b>Metod .....</b>	<b>16</b>
3.1	Diskursanalys som metod .....	16
3.2	Tillvägagångssätt .....	17
3.3	Urval .....	18
3.4	Analysteknik .....	18
<b>4</b>	<b>Resultat och analys .....</b>	<b>19</b>
4.1	Vem är arbetaren? .....	19
4.2	Tre argument mot S .....	22
4.3	LO .....	24
4.4	Arbetslinjen .....	26
4.5	1 maj 2006 .....	27
4.6	Utfall i valet .....	27
<b>5</b>	<b>Avslutande diskussion .....</b>	<b>29</b>
<b>6</b>	<b>Bilaga .....</b>	<b>32</b>
<b>7</b>	<b>Referenser .....</b>	<b>33</b>

# 1 Inledning

I politikens värld förs en ständig kamp mellan olika aktörer. För att vinna folkets förtroende är man beredd att använda alla medel, inte minst retoriska knep. Inför varje val slipas de egna argumenten och man producerar de budskap man vill förmedla som kommer att ge bäst resonans hos väljarna.

”Arbetareparti” är ju en del av själva namnet på det som länge varit Sveriges största parti, Socialdemokratiska Arbetarepartiet, och det torde främst vara just detta parti som ordet oftast förknippas med. Dock är det viktigt att ha i åtanke att de inte har eller har haft patent på begreppet, utan det har genom åren använts av flera olika partier.

På de sociala plattformarna Facebook och Twitter är det inte långa ideologiska texter som får spridning, utan för att nå brett, för att bli som man säger ”viralt”, krävs det korta, snitsiga och slagkraftiga budskap. Catchphrases. Vissa politiker har blivit extra kända för att kunna hantera det nya klimatet där media får en allt större roll att spela.

Att undersöka hur partier använder sig av retoriska och semantiska knep för att locka till sig nya, kanske tidigare helt orörda, väljare är intressant ur ett statsvetenskapligt perspektiv eftersom man därigenom kan kartlägga bland annat hur opinionsbildning går till.

## 1.1 Bakgrund

Termen arbetarparti har sitt ursprung i den bredare arbetarrörelsen som växte sig stark i samband med industrialiseringen på 1800-talet i Storbritannien. I Sverige var det skräddaren August Palm som, efter resor i Europa, fått upp ögonen för socialismen och var den förste i landet att förespråka detta politiska system. Efter cirka tio års agiterande bar hans slit frukt och Socialdemokratiska Arbetarepartiet (SAP) bildades 1889 (Nationalencyklopedin, 2014). Därefter har även till exempel Vänsterpartiet som bildades efter en splittring inom Socialdemokraterna och Socialistiska partiet betecknat sig som arbetarepartier. Hela tiden, fram till 2004 alltså var begreppet odelat i händerna på den bredare arbetarrörelsen.

Termen arbetarparti betyder enligt Svenska Akademiens Ordbok *”politiskt parti som uppställer ss. sitt mål att verka för arbetarklassens intressen.”*. Arbetarklass definieras som *”vanl. i sg. best: kroppsarbetarna, betraktade ss. social enhet; ”*. Det är inte rimligt att anta att begreppet, såsom det använts av Socialdemokraterna och fackföreningsrörelsen, bara avsetts just kroppsarbetare. Om arbetarrörelsen skriver SAOB bland annat *”Den på 1840-talet började socialpolitiska arbetarerörelsen ”*. Man hänvisar alltså till en särskild rörelse som kan kopplas fackföreningar och partier som drivs av arbetarrörelsen, som Socialdemokraterna. Utmärkande för ett arbetarparti är alltså att det anses företräda arbetare. Detta stämmer alltså överens med hur begreppet använts genom den svenska historien.

Det var 2004, alltså mitt i en mandatperiod, som Moderaterna började hänvisa till sig själva som *”Sveriges nya arbetarparti”*. Det väckte genast stor uppmärksamhet i media och fick snabbt mycket stor spridning. Med arbetarparti avsåg man företräda alla som har ett förvärvsarbete, alltså skiljer det sig från det traditionella begreppet. Upphovsmannen sägs vara Moderaternas dåvarande kommunikationschef Per Schlingmann (Nauclèr, 2009). När det sedan blev dags för val 2006 hade det nya epitetet blivit väl inarbetat och det användes hela tiden i partiets kommunikation.

Lingvisten Sara Gunnerud (2014:28) menar att Moderaterna genom sitt språkbruk och sätt att kommunicera bytte ut innehållet i ordet arbetarparti utan att redogöra för denna förändring. När de gjorde detta motiverade man sitt bruk av ordet med att man *”värderar arbete”* – alltså inte en hänvisning till ordets traditionella bemärkelse. Gunnerud beskriver detaljerat hur det gått till när man förändrade ordets innehåll: *”Vi har dock regler i språket för hur nya ord bildas. Ett ord som signalerar ”värderar arbete” + ”parti” blir inte ordet arbetarparti. Verb tappas nämligen tempusändelsen när det ingår som förled eller mellanled i sammansättningar. Det ”r” som finns i arbetarparti innebär att det inte kan vara presens verbet ”arbetar” som är förled i sammansättningen. En sammansättning med ”arbete” eller ”arbeta” som förled och ”parti” som efterled skulle kunna bli ”arbetsparti” eller ”arbetaparti”. Men alltså inte ”arbetarparti”. Sammansättningsled som bygger på ”arbetare” och ”arbete”/”arbeta” ser inte likadana ut i språket i övrigt, och bildar man ett nytt ord som ska markera ”parti som värderar arbete” behöver man förhålla sig till detta mönster om man vill att folk ska förstå vad man menar med ordet. Ett arbetarparti och ett arbetsparti är ju inte samma sak.”*

Vi kan alltså konstatera att Moderaterna började använda ett gammalt etablerat begrepp, bytte ut innehållet utan att redogöra för det och ändrade diskursen för vad som anses konstituera ett arbetarparti. Jag kommer ägna den här uppsatsen åt att reda ut hur detta gick

till.

### 1.1.1 Triangulering

Triangulering är ett begrepp som ger mer klarhet i hur det kommit sig att Moderaterna plötsligt började kalla sig arbetarparti.

Triangulering har på senare år blivit ett populärt ord för politiska bedömare att använda och det verkar inte råda någon större konsensus kring exakt hur det ska definieras. Så här skriver statsvetaren Tommy Möller (2005):

*”Trianguleringsstrategin, som använts med framgång av Bill Clinton och Tony Blair, handlar om att i centrala frågor - där den egna politiken är mindre uppskattad än motståndarens - närma sig motståndaren och inta en "tredje ståndpunkt" mellan den som motståndaren har och den man tidigare själv intagit. Triangulering är en modern variant på marginalväljarteomet: partierna tenderar att utforma sin politik så att den framstår som attraktiv för den stora gruppen väljare som finns i det politiska kraftfältets mitt.”*

Det var under Bill Clintons presidentvalskampanj 1996 som begreppet triangulering myntades och etablerades. Upphovsmannen var Clintons politiske rådgivare Dick Morris. Morris uppmanade då Clinton att anta nya policyer som skilde sig från vad demokratiska partiet vanligtvis stått för. Efter att Clinton varit mycket framgångsrik med metoden inspirerades beslutsfattare i brittiska Labourpartiet att lansera ”New Labour”. Det innebar i stort att man danade om partiets sätt att kommunicera (Taegan Goodard’s, 2014). Triangulering förknippas med begreppet third way som i stort beskriver en politisk rörelse på vänsterkanten som kommit att kombinera liberal ekonomiteori med välfärdspolitik. När man kombinerar dessa hamnar man i en position som kan sägas vara triangulerad. En politiker har kombinerat lösningar som anses höra hemma på olika håll i det politiska spektrat. Politikerna som anses ha använt sig av Dick Morris triangulering är därmed i stort desamma som de som förknippas med third way, alltså främst Tony Blair med sitt New Labour och Bill Clinton, men även Gerhard Schröder i Tyskland, Wim Kok i Nederländerna, José Socrates i Portugal och Ehud Barak i Israel. (Surender och Lewis, 2004).

Enligt Kratz biografi (2009:331) vill Fredrik Reinfeldt inte kännas vid begreppet triangulering. Dessutom förnekar han bestämt att han skulle inspirerats av Bill Clintons

och Tony Blairs kampanjstrategier. Han förnekar att New Labour ska ha varit förlaga till Nya Moderaterna. Som Kratz skriver i anslutning till detta finns det dock andra högt uppsatta moderater, närmare bestämt Sven Otto Littorin, Anders Borg och Per Schlingmann, som beskriver hur man letat idéer och inspiration från andra länder och att man då i synnerhet tittat närmare på just Tony Blair och Bill Clinton. Kratz lyfter fram områden där man kan misstänka att trianguleringstänk förekommit, till exempel i det att man nu ville satsa lika mycket som Socialdemokraterna på välfärden och att man nu börjat omfamna kollektivavtalsmodellen.

## 1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att belysa hur en aktör kan orsaka diskursskiften inom politiken. Jag kommer att luta mig mot tidigare forskning från främst Storbritannien och USA som handlar om hur politiska kommunikatörer använt sig av semantiska grepp för att förändra allmänhetens politiska medvetande. Jag betraktar Moderaternas bruk av ny retorik som en del av en bredare samhällsförändring som kan skönjas om man tittar internationellt. Min frågeställning är:

- Hur arbetade Nya Moderaterna för att ändra diskursen kring vad som konstituerar ett arbetarparti i valrörelsen 2006?

## 1.3 Begrepp

Jag har under bearbetningens gång märkt att vissa debattörer gör en retorisk poäng av att ta fasta på att Socialdemokraterna historiskt har lagt in ett "e" och alltså skriver "arbetareparti", medan Moderaterna skriver "arbetarparti". Det är dock som sagt bara enstaka debattörer som tar fasta på detta, och på grund av att den "spaningen" tycks ha så marginell spridning är det inget jag kommer fästa någon betydelse vid. Andra debattörer använder nämligen såväl arbetarparti och arbetareparti om vartannat, oavsett om det handlar om Moderaterna eller

Socialdemokraterna. Även lingvisten Gunnerud (2014:28) som jag hänvisade till ovan menar att det ur semantisk synvinkel är oviktigt huruvida man inkluderar "e" mellan orden eller inte.



## 2 Teori, tidigare forskning och analytiska utgångspunkter

### 2.1 Teoretiska ansatser

Inom samhällsvetenskapen finns två större huvudströmningar, positivismen respektive hermeneutiken. Dessa har kallats ”två diametralt motsatta livsinställningar eller världsåskådningar” (Andersson, 1979). Den positivistiska vetenskapsströmningen lånar sitt synsätt och sin ”verktygslåda” från naturvetenskapen. I det positivistiska idealet betraktas forskaren som en neutral observatör och dennes verk förutsätts och förväntas vara fritt från subjektivt inflytande. Inom hermeneutiken förkastar man tanken på att samhällsvetenskapen skulle kunna efterlikna naturvetenskapen, eftersom man inte tror att samhällsvetenskapen någonsin kan studeras objektivt eller beskrivas fritt från en kontext (Thomassen, 2007:45). Positivismen strävar efter att finna generella lagbundenheter i den sociala verkligheten. Dess forskning är så att säga *nomotetisk*. Hermeneutiken i sin tur har sin betoning på det särpräglade, man anser att det inte finns generella lagar som är tillämpliga oberoende av samhälle och tidsanda (Lundquist, 1993:42).

När man talar om vetenskapsteori är det oftast fråga om ontologi och epistemologi som avses. Det första handlar i grund och botten om vad som kan anses konstituera vår gemensamma verklighet. Inom ontologin brukar man tala om att det finns två större huvudståndpunkter, nämligen realismen och idealismen. Anhängare av det realistiska synsättet är positivisterna som menar att verkligheten existerar oberoende av människans kunskap och idéer om tillvaron. Inom sfären av realism finns även materialism, där man hävdar att allt som är verkligt är ting eller processer med fysiska egenskaper. Idealister är i regel hermeneutiker som i sin tur menar att verkligheten finns inom oss; i idéerna och föreställningsvärlden (Bergström och Boréus, 2005:21).

Beroende på hur man utgår ifrån att världen ontologiskt sett är beskaffad har man också olika syn på epistemologi, alltså läran om hur vi kan nå säker kunskap. Idealister, alltså i regel hermeneutiker, har en relativistisk världsåskådning, vilket innebär att de betraktar vetenskapen som socialt konstruerad. Vetenskapen är alltså aldrig fri från subjektivt

inflytande och den beror helt på vem som är iakttagaren (Lundquist, 1993:67f). Realisterna, alltså positivisterna, anser i sin tur att det visst är möjligt och meningsfullt att söka objektiv kunskap, då man ju anser att det finns en verklighet oberoende av betraktarens idéer. Vetenskapsmän som räknar sig till hermeneutikerna intresserar sig huvudsakligen för kvalitativ forskning, alltså studerar man med den inriktningen ett enskilt eller ett fåtal fall.

Bergström och Boréus (2005:35) slår fast att forskaren som väljer att studera sådant som ”makt, förtryck, kriminalitet eller något annat samhällsvetenskapligt studieobjekt” inte bara kan ta ett steg tillbaka och försöka betrakta det som observeras med något sorts objektivitet. Det har, enligt Bergström och Boréus (2005:35) att göra med studiens *validitet*. Graden på validitet i en studie avgör hur pass bra vi verkligen mäter det vi säger oss vilja mäta. Den forskare som tror sig kunna göra neutrala observationer, utan att resultatet i större eller mindre utsträckning konstrueras av forskaren själv, kommer få en slutprodukt där validiteten är dålig. Av detta följer att jag i min uppsats har som utgångspunkt att världen inte kan betraktas utifrån, utan beror delvis på min egen förförståelse och på den tidsanda och region vi lever i. Jag har alltså en ontologiskt sett relativistisk ansats. Denna ontologiska utgångspunkt delas av de flesta som arbetar med diskursanalys, såsom Mouffe och Laclau.

## 2.2 Socialkonstruktivism

Epistemologiskt är socialkonstruktivismen en hermeneutisk metod med vilken man kan angripa forskningsproblem utifrån. Modernismen, tillsammans med positivismen, växte fram i slutet av 1700-talet och med dessa kom tanken att det som i slutändan definierar oss som människor är vårt förnuft. Det sunda förnuftet ansågs vara allmängiltigt, oavsett tid och rum. Det fanns *en* sanning om hur världen är beskaffad. Man trodde att det var möjligt att nå objektiv neutral kunskap om ting.

I början av förra seklet kom förnuftskritiken. Plötsligt förkastas positivisternas och realisternas tankar om att det skulle finnas en verklighet som är helt oberoende av våra tankar och idéer, och att det skulle vara möjligt att blottlägga kausala samband mellan olika sociala fenomen (Marsh och Furlong, 2002:39). Man överger den modernistiska tanken att den mänskliga historien nödvändigtvis är något progressivt och där kunskapsproduktion skulle vara något kumulativt (och att västvärlden befinner sig längst fram i historien medan kolonierna var eftersatta och ”behövde vår hjälp” att ta sig ”framåt” i utvecklingen). Också

den positivistiska och modernistiska idén att språket skulle vara transparent och fritt från värdering avfärdas (Marsh och Furlong, 2002:28). Vi har kommit in i en ny era - den postmoderna eran.

Postmodernismen och socialkonstruktivismen är för varandra som handen i handsken. Socialkonstruktivismen blir ett metodologiskt hjälpmedel med vilket man kan dissekera och analysera de fenomen som vi anser bara finns till på grund av våra idéer och tolkningar.

Konstruktion och dekonstruktion är viktiga begrepp inom socialkonstruktivismen. Att *dekonstruera* är ett förfaringssätt för forskaren att blottlägga vad olika diskurser består i och hur de är uppbyggda. Man gör då diskursanalyser och idéanalyser för att undersöka vad olika aktörer egentligen menar med sina begrepp, eller sina sätt att förmedla verklighet. Socialkonstruktivister menar att eftersom den verklighet vi lever i konstrueras i samband med våra tolkningar av den så är det fullt möjligt att även "dekonstruera" begrepp för att sedan konstruera dem på nytt, på ett annat sätt. Det blir viktigt att reflektera över olika sätt att konstruera verklighet (Thomassen 2007:208).

## 2.3 Diskursanalys som teori

Begreppet diskurs är omtvistat och det finns många olika definitioner som florerar i vetenskaplig litteratur. Vissa av dessa är relativt vida och andra mer snäva. Stephanie Taylors (2001:5) skriver: "diskursanalys är det nära studiet av språkanvändning" (min översättning). Jørgensen och Phillips (2000:7) kallar diskurs för "ett bestämt sätt att tala om, förstå, beskriva och förhålla sig till världen och vår omgivning". Foucault (1993:38) menade att en diskurs är "hela den praktik som frambringar en viss typ av yttranden". Detta är några olika sätt att definiera diskurs. Diskursanalysen i sin tur är "systematiska studier av diskurser" (Georgakopoulou och Goutsos 1997:5). Makt är ett centralt begrepp inom diskursanalysen eftersom det i slutändan är diskurser som styr på vilket sätt människor tänker och talar, vad som tas för givet, vad som kan betraktas som "naturligt" och objektivt m.m.

Diskursanalysens syfte och funktion är att föra till ytan den kamp som förs mellan olika aktörer om makten att fylla centrala tecken med mening som gagnar just dem, men även att undersöka och titta närmare på de tecken som anses så självklara att de

betraktas som med Lacalus ord ”objektiva”, alltså när de antas vara av naturen givna (Jørgensen och Phillips 2000:32).

Diskursanalys kan enligt Bergström och Boréus (2005:308) delas in i två huvudinriktningar, en kontinental och en anglosaxist. Den förstnämnda har Foucault som sin mest kände företrädare medan den anglosaxiska är mer spridd och har flera företrädare. Två av dessa är Ernesto Laclau och Chantal Mouffe vars metod är den jag kommer använda mig av i denna uppsats. Skillnaden mellan dessa två ligger i att den anglosaxiska *”länkas till olika varianter av strukturell lingvistik medan Foucault inte alls på samma sätt kan kopplas till strukturella lingvistiska traditioner”* (ibid).

Ontologiskt anser Laclau och Mouffe (1985:108) att det inte finns någon objektiv materiell verklighet, utan verkligheten formas och omformas hela tiden diskursivt i våra medvetanden. Jag kommer mer ingående beskriva just Mouffe och Laclaus syn på diskursanalys i avsnittet om metod och där kommer jag också presentera olika nyckelbegrepp som dessa använder.

## 2.4 Tidigare forskning

### 2.4.1 Norman Fairclough

Norman Fairclough är en brittisk lingvist som varit med och utvecklat den kritiska diskursanalysen (CDA). Han har ägnat mycket arbete genom åren åt att med lingvistikens som hjälpmedel analysera maktförhållandena i samhället. Den kritiska diskursanalysen handlar i stort om att undersöka hur makt utövas genom språket (Fairclough, 2000). Fairclough har författat ett stort antal böcker om kritisk diskursanalys, bland annat ”New Labour, New Language” (2000). Den handlar om hur brittiska Labour-partiet började använda prefixet ”New” i sitt namn och hur kommunikationen partiet använde i stort förändrades. Genom en mycket detaljerad analys ur en omfattande så kallad ”corpus” (den sammanlagda mängden text som utgör en diskursanalys) visar Fairclough på det flitiga arbete som Blair och hans rådgivare lagt på att förmedla ett politiskt budskap som gör sig bra i media. Han hänvisar till rådgivarna som ”spin doctors” – ”spinndoktorer”. Fairclough driver i boken tesen att

New Labours politik och tankegodis inte har sitt ursprung i den breda socialdemokratiska idétraditionen, utan att den snarare kan kallas för post-Thatcheritisk. Fairclough menar att kärnan i den nya politik som förs av New Labour och av andra krafter inom third way ligger i att presentera rådande och framtida ekonomiska förhållanden som något oundvikligt. Att det inte finns något annat alternativ till den globala ekonomiska politiken och att det bästa som ett arbetarparti kan erbjuda människor är att hjälpa dem hantera dessa nya förhållanden. Globaliseringen framställs som något självklart. Antonio Gramsci, som Fairclough inspirerats av, myntade på sin tid begreppet hegemoni som torde vara relevant att använda i det här sammanhanget (Gitlin, 1994: 516).

Att förena positioner som tidigare tyckts vara omöjliga att förena är enligt Fairclough ett signum för third way och för New Labour. I långa listor räknade man upp olika punkter där man nu förenat positioner från olika ändar av det politiska spektrat, till exempel skriver man i ett dokument där man diskuterar värderingarna som finns i third way:

*”What other government this century would have cut corporation tax to help business yet introduced a minimum wage to help the poorest paid?*

*What other government would have given financial independence to the Bank of England as well as setting up a unit to deal with homelessness?*

*What other government would work so hard to offer jobs, and new skills to young people as well as cracking down on youth crime?”*

Man presenterar alltså olika områden på vilka man valt att implementera en kompromisslösning som är tänkt att passa såväl höger som vänster. Detta är typiskt för New Labour och third way. Fairclough (2008) för fram tesen att den viktigaste konsekvensen av den här typen av kommunikation, förenande av positioner som betraktats som oförenliga, är att man döljer viktiga skillnader som finns mellan de olika politiska alternativen.

Jag övervägde i början av arbetets gång att använda mig av Faircloughs kritiska diskursanalys för min studie, men då jag funnit Laclaus och Mouffes verktyg mycket mer användbara föll valet på dessas diskursteori istället. Det märks på Faircloughs produkt att han är lingvist, och kanske passar sig hans analysmetod bättre i just lingvistiska sammanhang snarare än statsvetenskapliga. Oavsett vilket fann jag trots allt hans arbete om New Labour fruktbart för min förkovring av existerande forskning på området, även om jag inte använder mig av samma begreppsapparat.

## 2.4.2 Helena Öhrvall

I Helena Öhrvalls (2008) rapport ”De nya moderaterna?” analyseras moderaternas socialpolitik under perioden 1999-2007 och en jämförelse görs mellan partiets retorik och dess praktik. Syftet med rapporten är att klargöra om det skett en förändring av moderaternas socialpolitiska ideologi i samband med lanseringen av Nya moderaterna.

Frihet lyfts i rapporten fram som ett centralt värde för moderaterna, och detta värde består även efter att prefixet ”nya” har fogats till partinamnet. ”Frihet associeras till arbete, ofrihet associeras till bidragssystemen” (s.55). Detta är kanske den aspekt av partiet där det är tydligt att mycket av den gamla retoriken består, även om man nu kombinerar denna med tal om vikten av en offentlig sektor och vikten av gemensamma välfärdslösningar.

Öhrvalls (2008) slutsats är att partiet delvis genomgått en faktisk ideologisk förändring. Hon menar att moderaterna har rätt då de säger sig stå upp för välfärden, men man måste ha i åtanke att partiet har en snävare bild av vad som utgör grundläggande välfärdsområden än den i Sverige är vana vid. Sjukförsäkringen är ett exempel på område som såväl gamla som nya moderater inte räknar som välfärdsstatens kärnområde.

## 2.4.3 Tobias Davidsson

Liksom mig har Tobias Davidsson (2010) valt att genomföra en diskursanalys som främst rör ett enstaka begrepp som nyttjats av Alliansen, nämligen begreppet ”utanförskap”. Han undersöker material från ungefär samma tidsperiod som jag; mellan 2003 och 2006 och inriktar sig främst på riksdagsdebatter. Då mitt begrepp figurerat mer i media snarare än i retorik i riksdagen undersöker jag tidningsartiklar.

Davidsson konstaterar att även om viss kritik riktades mot Alliansens bruk av begreppet ”utanförskap” (kritiken handlade om mätmetoder) så verkar det, baserat på undersökning av förekomsten av begreppet i artiklar, som att ”utanförskap” fixerats i svenska språket. I sin undersökning begagnar sig Davidsson av en syntes mellan Laclau och Mouffes diskursteori och av Norman Faircloughs kritiska diskursanalys och han nyttjar i undersökningen så att säga verktyg från bägge verktygslådorna. I tidigare forskning som Davidsson refererar till nämns främst olika bidrag till att utreda

begreppet utanförskap, bland annat hänvisar han till Fairclough (2000) som kommit fram till att det är konsekvensen snarare än orsakerna som ger sig till känna i diskursen om utanförskap.

En intressant sak Davidsson konstaterar är att begreppet utanförskap använts på likartat sätt i Storbritannien och USA, vilket ligger i linje med min utgångspunkt om triangulering.

Davidssons slutsatser i undersökningen är att arbete konstrueras som vägen till självrespekt. Han menar också att diskursen påbjuder att arbete är det som framhålls som enda vägen till att befinna sig i ett slags ”innanförskap”. Bidrag konstrueras snarare som något negativt, något som leder till mer utanförskap.

## 3 Metod

Vilken skola i ontologi och epistemologi man är anhängare av reflekterar i regel vilken metod man väljer i sin forskningsprocess. Jag utgår ifrån en idealistisk och konstruktivistisk position och ämnar studera en förändringsprocess i fråga om ett viktigt politiskt begrepp. Därför lämpar det sig att göra en diskursanalys.

I enlighet med det traditionellt kvalitativa förfaringssättet har studien en induktiv ansats, vilket innebär att jag börjar med att studera och analysera den empiri som finns tillgänglig i form av artiklar m.m., för att först därefter försöka härleda slutsatser från det.

### 3.1 Diskursanalys som metod

Det finns ett antal olika sätt på vilka det är möjligt att genomföra diskursanalyser. Jørgensen och Phillips (2002) beskriver i sin bok tre olika: Mouffe och Laclaus diskursteori, kritisk diskursanalys och diskursiv psykologi. Jag har läst om samtliga dessa och kommit fram till att Mouffe och Laclau har den metod vars begrepp jag finner mest relevant för min studie.

Mouffe och Laclaus arbete handlar i stort om att förena två olika övergripande traditioner, nämligen marxism och strukturalism. Marxismen ger en startpunkt för hur man kan tänka kring det sociala medan strukturalismen ger förståelse för meningsskapande.

För att kunna tillgodogöra sig en studie som bygger Mouffe och Laclaus arbete bör man läsa in sig på vissa nyckelbegrepp. För att börja med det kanske mest grundläggande använder sig Mouffe och Laclau av Saussures arbete kring semiotik. Denne menade att varje begrepp har två delar, dels själva namnet, "the signifier", dels innehållet, "the signified" Dessa två delar tillsammans utgör ett tecken, "sign". *Element* kallas de tecken som är föremål för ständig kamp och därmed kan ses som mångtydiga. *Element* som är särskilt öppna för olika betydelser kallas *flytande signifikanter*.



(Bergström och Boréus, 2005:318) Jag behandlar till exempel begreppet arbetare som en nybliven flytande signifikant. De tecken som i en diskurs har fått en fixerad betydelse kallas *moment*. Tecken kan gå från att vara element till att bli moment, men det är viktigt att ha i åtanke att denna förflyttning aldrig blir fullständig. Ett begrepp blir inte till fullo ett moment eftersom det skulle innebära att det i framtiden inte kan bli föremål för mer kamp om dess betydelse. Jørgensen och Phillips (2002:25) använder fiskenät som liknelse där olika knutar är fixerade vid olika punkter och förhåller sig till varandra. En typ av knut utgörs av *nodalpunkterna*. Dessa binder samman särskilda meningssystem och ger mening till andra signifikanter inom den specifika diskursen. Ett exempel på detta är ”kommunism”, vilket är en nodalpunkt som binder samman olika signifikanter såsom frihet och demokrati. Med demokrati menar man vid den här specifika nodalpunkten en demokrati som inte bygger på klassförtryck (Bergström och Boréus, 2005:319). Jag betraktar koncepten ”Nya Moderaterna” och ”arbetarrörelsen” som två nodalpunkter. En nodalpunkt har i sig självt ingen mening, utan är en beteckning (signifier) utan innehåll (the signified). En annan knut i fiskenätet är *mästersignifikanten* som är ett tecken som markerar identitet. Arbetare, företagsledare, socialdemokrat är exempel på mästersignifikanter.

## 3.2 Tillvägagångssätt

För att analysera hur den diskursiva förändringen av begreppet ”arbetarparti” sett ut ska jag gå igenom och analysera nyhets- och debattartiklar mellan januari 2004 och valet i september 2006 som på olika sätt handlar om hur olika aktörer förhåller sig till detta. Att jag sätter 040101 som startdatum beror på att det var runt denna tid som Moderaterna började referera till sig själva som ett arbetarparti. Innan jag genomfört sökningen har jag kommit fram till fem olika teman som ger förståelse för olika aspekter av vad som hände. Ett till tema tillkom efter att sökningen var avslutad, se förklaring nedan. Genom att sätta sig in i hur retoriken sett ut inom dessa teman kan man få ett slags förståelse för hur innebörden i begreppet arbetarparti förskjutits i händerna på olika aktörer under början av 2000-talet.

### 3.3 Urval

I studien kommer jag välja ut ett antal debattartiklar, blogginlägg och liknande skrivet material där argumentation förs fram. För att hitta källor till lämpligt material att analysera kommer jag använda mig av mediearkivet som tillhör Retriever Research. För att kunna exkludera det stora antal artiklar som berör andra länders så kallade arbetarpartier från resultatet har jag fått använda en ganska lång och omständlig sökfras, nämligen ”(arbetarparti OR arbetareparti) ANDNOT sharon ANDNOT lula ANDNOT schröder ANDNOT litauen ANDNOT PKK” (utan citationstecken). Jag söker i såväl tryckt media som på webben, vilket innebär att jag får med tidningarnas elektroniska upplagor. I de flesta fall där ett resultat finns i tryck så finns samma artikel i regel också i elektronisk form. Eftersom det är retoriken och argumentationen i upptakten till valet 2006 jag vill analysera så söker jag resultat inom ett visst tidsspänn, nämligen perioden 2004-01-01 och 2006-09-27, alltså en period på drygt två och ett halvt år. Jag valde 2004-01-01 som startdatum eftersom det är i anslutning till att Moderaterna lanserade sig som ”Sveriges nya arbetarparti”. Slutdatum är dagen för valet 2006.

### 3.4 Analysteknik

Beckman (2005:22) betonar vikten av att man har en färdig analysapparat innan undersökningen är genomförd. Om man väntar med att konstruera den tills efter att man har sett och gått igenom det material som ska analyseras finns det en risk att man anpassar sin frågeställning efter det man hittat, istället för att göra det förutsättningslöst. För att kunna närma sig källorna så förutsättningslöst som möjligt så väntar man inte med att välja teoretisk och begreppslig ram.

Jag har lagt upp min undersökning på så vis att jag fokuserar på sex olika teman. Fem av dem (alla utom ”1 maj 2006”) tänkte jag ut innan jag undersökte materialet, i enlighet med Beckmans råd. Den sjätte, om 1 maj 2006, lade jag till efter att jag gått igenom materialet och därmed redan hade ”känsla” för vad som fanns att tillgå. Jag lade till ett extra tema eftersom jag tyckte det var intressant och det är bara en mindre del av analysapparaten.

## 4 Resultat och analys

### 4.1 Vem är arbetaren?

Vem som är arbetare tycks i artiklarna före Moderaternas lansering av sig själva som ”arbetarparti” inte vara föremål för någon diskussion. Det kan mycket väl vara så att detta diskuterats innan det tidsspann i vilket jag har gjort min artikelsökning, men det anser jag i så fall i någon mån faller utanför uppsatsens syfte. Poängen är att i och med Moderaternas övertagande av begreppet så blev frågan relevant och ställdes på sin spets.

Något som är lätt att sätta fingret på är i alla fall vad moderaterna menar med ”arbetare”, det är tydligt i deras kommunikation att alla som uppbär ett lönearbete kan räknas som den typ av ”arbetare” som de hänvisar till i sin nya beteckning (Persson, 2013). Som jag beskrivit ovan skiljer sig detta grovt från den traditionella beteckningen.

En av de saker som diskursanalysen används är att rekonstruera sociala identiteter. Identiteter, Mouffe och Laclau kallar dem subjektspositioner, är inte statiska utan befinner sig i ständig förändring. En viktig sak som Bergström och Boréus (2005:327) tar fasta på är det faktum att identiteter alltid bli möjliga tack vare att man ställer den i opposition till något annat, alltså ”den andre”. När man då ser på ett begrepp som ”arbetare” kan man för att sätta fingret på vad som menas med detta göra så att man ställer det i kontrast till andra relaterade ord som skulle kunna utgöra ”den andre”. Begrepp som skulle kunna användas då är till exempel ”kapitalist”, ”företagsledare”, ”ägare av produktionsmedel” eller kanske ”tjänsteman”. Då jag hela tiden utgår ifrån en socialkonstruktivistisk utgångspunkt betraktar jag inte identitet som något som finns oberoende av människans föreställningsvärld ”därute”, utan snarare som något som hela tiden är i förändring. Bilderna som dyker upp i huvudet på människor när de hör ordet ”arbetare” är antagligen inte desamma idag som de var för 50 år sedan. En händelse som den under valrörelsen 2006, att Moderaterna började kalla sig arbetarparti, kan dessutom tänkas utgöra en form av ”brott” inom diskursen som innebär att en dylik omvandlingsprocess eller förskjutning av ordet sker snabbare än den annars skulle ha gjort.

Ewa Stenberg (2004), journalist vid Dagens Nyheter, skriver i en nyhetsartikel om en

intern opinionsundersökning som Socialdemokraterna genomfört: *”Ser man till medlemskåren är SAP dock fortfarande ett arbetarparti. Omkring 55 procent av de 150 000 medlemmarna är eller har varit LO-medlemmar.”*. Författaren har alltså en traditionell syn på begreppet och anser att en ”arbetare” kan definieras som en person som är LO-medlem.

I sökningen återfinns en rad artiklar som på olika sätt tar upp ämnet att Göran Persson, före detta partiledare för Socialdemokraterna, inte kan anses vara en god företrädare för ”ett arbetarparti”. PM Nilsson (2007), konstaterar på liberala tidningen Expressens ledarsida att *”Det nya arbetarpartiet hade varit omöjligt om inte det gamla arbetarpartiets ledare hade gått och blivit jordadel och resten av nomenklaturen fifflat till sig förstahandskontrakt i city och i skärgården.”*. Man kan här dra slutsatsen att företrädare för arbetare inte anses ska få inneha fler privilegier än de som uppfattas som ”arbetare” har i allmänhet. Detta var i slutet av Perssons karriär som partiledare. Olika debattörer beskriver hur han snarast blivit en belastning än en tillgång för partiet. Som för att ytterligare späda på förnedringen tar man upp hur Persson själv anklagat sin förre rival Bo Lundgren för att inte kunna relatera till ”vanligt folk” med en villa värd sex miljoner, då man kunde konstatera att Perssons nya villa var minst dubbelt så dyr (ibid). De kritiska artiklarna mot Göran Persson förekommer främst innan Moderaterna lanserat sig som arbetarparti, då köpet av torpet ägde rum under våren 2004. Det lämnade dock uppenbarligen tillräckligt stort avtryck i det allmänna medvetandet för att PM Nilsson (ibid) tre år senare skulle kunna skriva om det och i artikeln förutsätta att läsaren är införstådd med historien bakom husköpet. Claes-Göran Hegnell (2004), som skriver för moderata tidningen Smålandsposten, tar fasta på att det främst är oberoende socialdemokratiska Aftonbladet som granskat Göran Perssons torpaffär, och inte en borgerlig tidning, vilket hade kunnat ses som mer naturligt. Detta torde kunna tolkas som att kritiken kommer inifrån de egna leden, från andra socialdemokrater.

En händelse under politikerveckan i Almedalen 2005 gav mycket att analysera vad det gäller samtidens syn på vem som ska anses vara ”arbetare”. Dåvarande modereradaktören för liberala Expressens fredagsbilaga, Ebba von Sydow, fick under en intervju frågan om vilken klass hon anser sig själv tillhöra. Hon svarade då att hon anser sig tillhöra arbetarklassen. Det började med en radiointervju som återges i en kolumn på Dagens Nyheters kultursidor (Samuelsson, 2005) och därmed fick viss spridning. I en senare artikel i Expressen (Garme, 2005) beskrivs hur von Sydow i radiointervjun motiverat sitt svar. Hon citeras: *”Jag arbetar 60 timmar i veckan. Det gör mina föräldrar också, så vi är väl arbetarklass”*. von Sydow gör

alltså en annan tolkning av begreppet arbetarklass än vi sett i de två ovanstående paragraferna. Hennes tolkning är att personer som arbetar mycket kan definieras som arbetarklass, oavsett yrke. Dagen därpå raljerade Socialdemokraternas Marita Ulvskog under en presskonferens över von Sydows svar. Hon sa *"Om man har en pappa som är skeppsmäklare och en mamma som är läkare, då är man inte arbetarklass."* Det finns alltså ingen samsyn här vad gäller begreppsdefinitionen. Expressen skriver vidare om händelsernas utveckling: *"I sitt tal i Almedalen på kvällen beskrev Ulvskog Ebba von Sydow som "en skicklig skildrare av trender" som hade sett något som Ulvskog själv hade missat: "Om Moderaterna kan kalla sig arbetarparti så kan förstås exempelvis läkare som jobbar mycket kalla sig arbetarklass."* Ulvskog raljerar alltså ytterligare över tilltaget att titulera någon som arbetare med enda motivering att denne har ett arbete. Ulvskog fortsätter i sitt tal: *"De som i dag är arbetslösa, sjuka och lågavlönade får i stället kallas underklass."* Detta är enligt mig ett besynnerligt sätt av Ulvskog föra debatten vidare på, då hon ju i formuleringen tycks ge von Sydow rätt i sin definition, för att istället tala om ett annat begrepp: "underklassen". Dagen efter motiverade von Sydow närmare vad hon menat: *"Arbetarklass och överklass känns som otydliga, omoderna begrepp som inte hör hemma 2005. Klasstillhörighet känns förlegat och lite svårdefinierat."* Ett antal tidningar har skrivit om bråket mellan von Sydow och Ulvskog och det sätts i ett större perspektiv. Det tas emot som en analys av samtiden. Detta kan anses vara uttryck för förskjutningen av begreppet "arbetare". Om man använder en tolkningsstrategi som tar hänsyn till mottagaren kan man tänka sig att Ulvskog begick ett misstag genom att inkludera episoden i sitt tal. Det var i och med hennes utspel med kritik som historien nådde den bredare allmänheten, och kanske i synnerhet de egna väljargrupperna. Innan Ulvskog tog upp saken hade bara en dagstidning, Dagens Nyheter som inte har arbetare (i ordets äldre betydelse) som sin främsta målgrupp, skrivit om saken. Antagligen hade saken fått bero, men i och med Ulvskogs utspel fick borgerliga debattörer vatten på sin kvarn.

Von Sydow-affären satte även fingret på något annat, nämligen frågan om vem som bestämmer vad en arbetare är. Diskurs handlar om makt då den utgör vad som får sägas och vad som är tänkbart, således är det viktigt att se till vem som har möjlighet att styra det offentliga samtalet. Ebba von Sydow var vid tillfället redaktör för kvällstidningen Expressens fredagsbilaga och skulle kunna kallas för "trendspanare". En annan aktör som torde ha auktoritet i frågan om makten över begreppet "arbetare" är LO. I och med medialiseringen av politiken och individualiseringen i samhället är det tänkbart att en effekt är att åsikter från en

mediapersonlighet som von Sydow fått större makt de senare åren, och att utrymmet för en aktör såsom LO blivit mindre. Mot bakgrund av de efterforskningar jag gjort i mediearkivet skulle jag vilja påstå att det råder en osäkerhet och kanske ambivalens kring begreppet ”arbetare”. Det är som att det saknas någon med auktoritet, en ”expert” som lägger korten på bordet och vars uttalanden får förankring i väljarkåren. Margareta Ulvskog försökte initiera en debatt men möttes inte av någon motkandidat som var villig att föra diskussionen vidare.

## 4.2 Tre argument mot S

Jag kan i materialet skönja att under perioden mellan 040101 fram till riksdagsvalet 2006 framfördes tre huvudargument från oppositionen för varför Socialdemokraterna inte skulle vara ett arbetarparti.

Det i särklass mest förekommande argumentet är att Socialdemokraterna gått ifrån att vara ett arbetarparti till att istället vara vad man kallar ”bidragsparti”. Detta förefaller vara en uttänkt strategi som funnits med ända sedan Moderaterna lanserade sig som ett arbetarparti. En sökning i Retriever på frasen ”bidragsparti\* AND (arbetarparti\* OR arbetareparti\*)” (utan citationstecken) mellan 040101 och 060917 (valdagen) ger 68 träffar. Argumentet förs fram av såväl borgerliga politiker som ledarskribenter i en lång rad olika medier. Det förefaller onekligen vara en väl utstuderad strategi av de borgerliga. De förringar dagens Socialdemokraterna samtidigt som de ger ett erkännande till den äldre arbetarrörelsen, vilket man kanske hoppas ska tilltala mittenväljarna med sinne för nostalgi. I en osignerad ledare i Expressen (2005) skriver redaktören: *”Slutsatsen kan bara bli en: Socialdemokraterna är inte längre Sveriges ledande arbetarparti, utan Sveriges bidragsparti. Initiativets makt finns numera på den borgerliga kanten.”* Frasen ”Socialdemokraterna har förvandlats från arbetarparti till bidragsparti” blir som ett mantra och är återkommande i analyserna. Begreppet ”bidragsparti” nöts av oppositionen in hos väljarkåren i hopp om att det ska få väljarna att förknippa Socialdemokraterna med bidragstagande. Lena Mellin (2005) relaterar till detta då hon skriver i en ledare i Aftonbladet: *Det finns ett djupt rotat lutherskt drag i det svenska samhället. Man ska arbeta, göra rätt för sig och göra sin plikt. Det vill Moderaterna anknyta till genom att sätta arbetet i centrum för det politiska budskapet.* Mellin anser alltså

att budskapet är helt rätt avvägt i förhållande till de värderingar som den uttänkta mottagargruppen har.

Det andra urskiljbara argumentet som oppositionen för fram till varför Socialdemokraterna inte längre bör betecknas som arbetarparti har att göra med partiets retorik angående RUT-avdrag. Det var Centerpartiets Maud Olofsson som i SVT-sänd debatt 060117 kritiserade Socialdemokraterna och dess allierade för att tala nedlåtande om kvinnorna som innehar arbete i den bransch som skulle beröras av nya skatteregler genom att kalla det för ”pigjobb” (TT Nyhetsbyrå, 2006). Därmed menade hon att de inte kan betecknas som arbetarparti. Olofsson menar alltså att Socialdemokraterna kränker kvinnornas yrkes stolthet och heder genom att kalla dem ”pigor” som ju klingar gammaldags och framkallar bilder av en svunnen tid då kvinnor värderades lägre. Olofsson förmedlar att de borgerliga betraktar sektorn för hushållsnära tjänster som vilken annan yrkeskategori som helst.

Det tredje argumentet som förs fram tangerar det ovan nämnda. Maud Olofsson förknippades under valrörelsen främst med RUT-avdraget, hon bar bland annat en knapp med ett hjärta tillsammans med texten ”RUT” under debatten som refereras till ovan. På samma sätt kan man säga att Jan Björklund, partiledare för Folkpartiet, främst sammankopplades med skol- och utbildningsfrågor. Således var detta tredje exempel ett argument som framfördes av honom. Nu menade han att Socialdemokraterna inte har rätt att kalla sig ”arbetarparti” eftersom de vill att alla program på gymnasieskolan ska ge automatisk behörighet till högskoleutbildning. Detta menade han var ett tecken på att Socialdemokraterna anser att statusen för jobb man kan få utan högskoleutbildning skulle vara låg. Rimligen kan de då inte samtidigt vara ett parti som företräder arbetare. Så här skriver Jan Björklund och Ulf Nilsson (2005), folkpartistisk riksdagsledamot, i en debattartikel i oberoende liberala morgontidningen *Sydsvenskan*: ”*Resultatet är att Sverige slår världsrekord i antal elever som hoppar av gymnasiet eller blir underkända. Varför nedvärderas yrkesutbildning och lärlingsutbildning i ett land som styrs av så kallade arbetarpartier? Idag är det inte socialdemokraterna eller vänsterpartiet som står för en skolpolitik som gynnar arbetarbarn. Det är folkpartiet.*” Samtidigt som man, likt Maud Olofsson om ”pigjobben”, kritiserar retoriken om högskolebehörighet från Socialdemokraterna, så kritiserar man även den förda politiken. Björklund och Nilsson (ibid) skriver vidare: ”*Klassklyftorna ökar i dagens svenska skola. Andelen arbetarbarn som går ut med underkända betyg har ökat drastiskt sedan 1998. Barn som föds i hem med studietraditioner klarar sig däremot lika bra som tidigare.*” Något

mycket intressant i formuleringen är att Björklund och Nilsson här talar om ”arbetare” och ”arbetarbarn” i ordens mer klassiska bemärkelse. Man använder sig i den här specifika debattartikeln alltså inte av de borgerligas ”nya” definition av begreppet arbetare, utan anpassar uppenbarligen sin semantik efter vad som passar bäst i den givna situationen. Att de borgerliga en gång i mängden av kommunikation använde sig av en annan definition kan kanske passera, men om man tagit till den strategin fler gånger kan man anta att det skulle kunnat vara skadligt för trovärdigheten.

### 4.3 LO

Ungefär ett år efter Moderaternas lansering av sig själva som arbetarparti tycks det som att de skickade ut tydliga ”trevare” till LO. I en debattartikel i Dagens Nyheter skriver partiledare Fredrik Reinfeldt (2005) som reaktion på kritik av LO:s kritik mot partiets nyligen presenterade nya jobbpolitik: *”Vi avfärdar inte LO:s oro för att våra förslag skulle kunna leda till lönesänkningar för svaga grupper på arbetsmarknaden. Tvärtom har vi noga studerat LO:s förslag på området och funnit dem intressanta. I vårt nya jobbpaket tar vi därför fasta på deras tankar och ställer oss bakom förslaget att sänka arbetskraftskostnaderna för utsatta grupper.”*. Bergström och Boréus (2005:25) återger ett antal råd från Quentin Skinner, professor i Humaniora och ett känt namn inom området begreppsanalys. Det andra av dessa råd handlar om att man som uttolkare bör ta hänsyn till användarens vanliga språkbruk och argumentation. Det får betraktas som mycket ovanligt att en ledare för Moderaterna uttalar sig i stöd för förslag och åsikter från LO, således måste detta ses som något anmärkningsvärt. Reinfeldt vill kommunicera att man lyssnar på det som kan betraktas som den traditionella arbetarrörelsen. Detta är en typisk argumentation som annars skulle förknippas med Socialdemokraterna eller möjligtvis Vänsterpartiet. Samma dag fick Irene Wennemo, chef för LO:s näringslivspolitiska enhet, i LO:s egen medlemstidning Dagens Arbete (Aulin, 2005) svara på fråga om hur LO reagerar på moderaternas ”trevanden”: *”Som på alla andra kontakter utifrån, säger Wennemo. Men det är klart att socialdemokraterna har en särställning. Tidigare har moderaterna inte varit särskilt intresserade av att ha med oss att göra, men nu är de flitiga i debatten, via mail och liknande. Och LO:s chefsekonom Dan Andersson har faktiskt deltagit i ett moderat seminarium. Det är en ny verklighet för facket.*



*Tidigare räckte det för oss att diskutera med socialdemokraterna. Vi är alltid intresserade av att andra ska förstå oss, men moderaternas intresse beror på att de är ute efter socialdemokratiska väljare.”*. Detta är en mycket intressant reaktion från LO. Den borde kunna tolkas som att facket antingen är genuint intresserat av att börja samarbeta med Moderaterna om partiet är beredda till det, eller kan man misstänka att hon för medlemmarna inte vill framstå som automatiskt och kategoriskt avvisande mot alla inviter som kommer från de borgerliga. Wennemo ger tvetydiga svar genomgående i artikeln, och det är svårt att veta vad LO faktiskt tyckte i det läget.

Under en period efter debattartikeln kommenterade olika ledarsidor utspelet. Malin Svensson (2005) vid centerpartistiska Östersunds-Posten skriver 050202:

*”Ett intressant och i grunden bra förslag som skulle ge människor riktiga jobb i stället för sysselsättningsåtgärder. Ett förslag som dessutom ursprungligen kommer från LO-borgen och LO:ordföranden Wanja Lundby Wedins egna ekonomer. Kan Lundby Wedin avfärda ett sådant förslag?”.* Min tolkning är att det är osannolikt att LO egentligen uppskattade moderaternas ”trevande”, utan troligtvis tyckte de tvärtom att det var besvärande. Bandet mellan LO och Socialdemokraterna är starkt och gammalt och hotas knappast av enstaka närmanden av det här slaget.

Wanja Lundby Wedin (2005) ger Svensson svar på tal i 2005 års traditionella 1 maj-tal: *”Hur ser alternativet ut? Det är bara ett och ett halvt år kvar till valdagen 2006. Moderaterna under Fredrik Reinfeldts ledning vädrar morgonluft. De har lagt ner mycket möda på att försöka framställa sig som ett arbetarparti. Det låter som något som är lanserat på 1 april. Det står Reinfeldt fritt att kalla sitt parti för ett arbetarparti, men han lägger förslag som visar att han inte har en aning om hur en arbetare har det.”*. Hon avvisar alltså med kraft och förlöjligande moderaternas trevanden. Jag finner det osannolikt att de under någon period faktiskt övervägde att samarbeta med Moderaterna. Jag tolkar det som skrevs i Dagens Arbeta (Aulin, 2005) som skrivet antingen för att inte inför egna medlemmar verka kategoriskt avvisande till allt utom Socialdemokraterna, eller för att man ville ”spela spelet” och se hur moderaterna skulle reagera på att man ger sken av att faktiskt överväga saken. Efter Lundby Wedins avspisning tycks det som att de borgerliga slutade interagera med LO.

PJ Anders Linder vid obundet moderata SvD (2005) gör före Lundby Wedins kyliga avvisande dock analysen att *”vägen till LO-väljarnas hjärtan går [inte] via vänliga fraser om organisationen LO, arbetsrätten etc.”*, så man kan ifrågasätta i vilken utsträckning LO:s verkliga åsikt om de nya förslagen spelade för roll.

## 4.4 Arbetslinjen

”Arbetslinjen” var i valrörelsen 2006 ett nyckelbegrepp för de borgerliga partierna, och det förekom mycket ofta i kommunikationen. Lars Leijonborg (2004), före detta partiledare för Folkpartiet, skrev i en debattartikel i Göteborgs-Posten: *”Imorgon fredag startar regeringen en kampanj för att rekrytera 12 000 nya bidragstagare. Människor, som i dag försörjer sig själva med eget arbete, bjuds in att sluta arbeta. Regeringen kallar det för friår. Jag menar att det är ett brott mot det som en gång var en viktig del av arbetarrörelsens idéarv - arbetslinjen - och ännu ett exempel på socialdemokraternas förvandling från arbetarparti till bidragsparti.”*. Den sista meningen i citatet sammanfattar på ett bra sätt hela den borgerliga retoriska strategin inför riksdagsvalet. Det är det som det mesta av den borgerliga politiska kommunikationen kokade ner till, man säger: Socialdemokraterna har blivit ett bidragsparti och arbetarens självklara val nu är Alliansen.

Tommy Svensson (2006) skriver i en ledare i Aftonbladet: *”Däremot vill de vara ett parti för ”dem som arbetar”. De säger inte arbetareparti, utan arbetarparti. Det lilla ”e:et” som skiljer orden åt är viktigt.”*. Skribenten vill alltså i sin argumentation påskina att den nya retoriken från de borgerliga är just ny retorik, bortkopplad från den historiska arbetarrörelsen. Detta är förmodligen ett skickligt drag, riktat till Aftonbladets läsekrets som till stor del består just av människor som identifierar sig själva som arbetarklass. Men hur sant är detta? Leijonborg hänvisar helt riktigt till att arbetslinjen är ett begrepp som tidigare förknippades med arbetarrörelsen, vilket många yngre människor antagligen inte känner till. Termen myntades i början av förra seklet och betecknade en princip om att betona vikten av att ge människor utan arbete ett arbete att gå till, framför att ge socialt understöd i form av pengar. Som dess motsats nämns ”understödslinjen” (SOU 1925:29). Idag kallar de borgerliga detsamma för ”bidragslinjen”, alltså i princip en modernisering av samma begrepp.

LO (2012) skriver idag om arbetslinjen på sin hemsida: *”Efter 1990-talskrisen och särskilt med den borgerliga regeringens tillträde hösten 2006 har arbetslinjen förändrats till sitt innehåll. Arbetslinjen i arbetslöshetsförsäkringen har kommit att inriktas på ekonomiska incitament, vilket innebär låg ersättning och hårdare kvalificeringsvillkor. Detta innebär enligt LO tydliga avsteg från den svenska modellens arbetslinje som tvärtom har balanserat höga ersättningar och skäliga kvalificeringsvillkor med krav på aktivitet och omställning, kontroll och sanktioner.”*. Artikeln är relativt kort och ger ingen närmare historisk beskrivning av begreppet utöver vad som ryms i ovan citat. Överhuvudtaget upplever jag det

som att Socialdemokraterna, och även LO, har övergett begreppet och lämnat det tillsammans med tolkningsföreträdet åt de borgerliga partierna. Visserligen skriver LO som de gör på sin hemsida, men andelen i organisationens målgrupp som faktiskt går in och aktivt söker upp denna information på hemsidan är antagligen mycket liten. En annan tänkbar strategi hade kunnat vara att ta strid för begreppet och lyfta det i debatter, men jag har, trots olika sökningar och letande i Mediearkivet, inte lyckats finna att man försökt att göra det.

## 4.5 1 maj 2006

1 maj är traditionellt arbetarrörelsens dag och en mycket stark symbol. Under valåret 2006 organiserade moderaterna en egen demonstration i Stockholm på 1 maj, den första sådana i svensk historia (Folkbladet, 2006). Man hade röda banderoller, och gick klädda i röda t-shirts och skanderade "Ropen skalla, arbete åt alla". Som för att visa att man hade "glimten i ögat" sjöng man arbetarrörelsens klassiska sång Internationalen, fast med ny omskriven text som lyfte fram det egna partiet. Utanför stadsbiblioteket höll Gunnar Axén, riksdagsledamot för moderaterna, ett tal i vilket han underströk budskapet att man tagit över rollen som landets arbetarparti. Jag tolkar händelsen främst som ett så kallat mediejippo, snarare än att man verkligen gick in för att göra 1 maj till sin egen dag. Att man inte återupprepat tilltaget åren därpå tyder också på detta. Att de valde att använda röda färger istället för sin traditionella blå färg tror jag bottnar i att de ville framhäva banden till den äldre arbetarrörelsen, och det uppfattades antagligen som en högst medveten provokation av dagens arbetarrörelse. 1-majtåget tolkar jag som det tillfälle då de borgerliga ställt sig som allra närmast den klassiska arbetarrörelsen, och det är intressant att se om man kommer återgå till att ställa sig så nära, eller om man i framtiden kommer hålla ett längre avstånd.

## 4.6 Utfall i valet

Utfallet i valet blev till fördel för det borgerliga blocket Allians för Sverige, men enligt Holmberg och Oscarsson (SCB, 2006) berodde detta i störst utsträckning på stöd från

tjänstemän snarare än arbetare: ”*Det var bland tjänstemän och inte bland arbetare, som moderaterna gick fram tydligast i 2006 års riksdagsval. Andelen röster på moderaterna varierar från 26 procent bland lägre tjänstemän till 39 procent bland högre tjänstemän. Bland arbetare var andelen 13 procent, vilket är en lika hög andel som vid 1991 års riksdagsval.*”. Detta är en intressant siffra, men med tanke på vad som undersökningen av bruket av begreppet arbetarparti i övrigt har visat så torde en mer intressant siffra vara den som visar röstbeteendet bland människor som har arbete i förhållande till de som inte arbetar. I tabell 29 (se bilaga) i rapporten från SCB ser vi att 27 % av den andel av befolkningen som arbetar röstade på moderaterna, och 14 % av de arbetslösa. Ökningen bland de arbetande väljarnas röster från valet 2002 är 13 %, alltså mycket signifikant och för de arbetslösa 2 %, en betydligt mindre ökning. Jag finner det intressant att man faktiskt ökade i väljare bland de arbetslösa med tanke på den arbetsmarknadspolitik som moderaterna presenterade, med betydligt sämre villkor för arbetslösa. Kanske ser siffrorna annorlunda ut om man skulle titta närmare på saken och jämföra röstbeteendet mellan långtidsarbetslösa och de som bara varit arbetslösa en kort tid, men sådan statistik finns inte tillgänglig. I vilket fall som helst kan man konstatera att moderaterna gick starkt framåt bland alla grupper av väljare, så därför är det kanske inte konstigt att det även i gruppen arbetslösa var många som hängde på ”vågen”. Inte så förvånande är det att det är bland arbetslösa som ökningen i alla fall är minst.

## 5 Avslutande diskussion

Syftet med den här uppsatsen har varit att kartlägga hur det kan te sig när två olika politiska partier slåss om ett laddat politiskt begrepp. Alltså striden om de flytande signifikanterna. I min undersökning har jag kommit fram till att strategin från moderaterna tycks varit väl utstuderad. Man ville få väljarna att tänka på socialdemokraterna som ett ”bidragsparti”, medan man själva samtidigt tog över titeln som arbetarparti. Genom debattartiklar och slogans försöker man förskjuta betydelsen i ordet arbetarparti. I vissa lägen, som i fallet med debattartikeln om skolan från Jan Björklund, så använder man dock ändå, kanske oavsiktligt och av misstag på grund av att det ändå är så inarbetat, den mer traditionella bemärkelsen.

Jag var vid början av studien, innan jag sökt djuplodande i källor, av uppfattningen att övertagandet av begreppet i princip bara var av kosmetisk art. Något jag dock nu i efterhand har reviderat något sedan jag undersökt historien bakom begreppet ”arbetslinjen” som ju var något den traditionella arbetarrörelsen stod bakom för ungefär 100 år sedan. Jag tycker det är förvånansvärt att inte denna historiska realitet lyfts fram mer av borgerliga debattörer.

Om man ställde frågan ”vem är arbetare?” till människor 2004 skulle man förmodligen få betydligt mer entydiga svar än efter riksdagsvalet 2006. Det är sannolikt det resultat som man faktiskt uppnått genom den massiva marknadsföring som genomfördes under valkampanjen. Det handlar inte bara om att ett ord har fått en ny innebörd för många, utan det påverkar hela människors sätt att tänka, hur man målar upp samhällets konfliktlinjer. Begreppet arbetarparti gick från att kunna klassas som i det närmaste ett moment till att bli ett *element* det vill säga en arena för strid mellan olika aktörer. Skapandet av Moderaternas ”nya arbetarparti” innebär att konfliktlinjen nu har förskjutits från att ha dragits mellan arbetarklass och högre klasser, till att nu stå mellan arbetande och arbetslösa människor. Därigenom har det skett en ekvivalenslogisk process, man har alltså suddat ut tidigare skiljelinjer.

Att innebörden i begreppet ändrats medför, enligt socialkonstruktivismen, att människors själva sätt att resonera kring klass och arbete förändras. När människor ser texten ”arbetarparti” på en ljusblå skylt där det även står ”moderaterna”, så händer det något i medvetandet. Det sker knappast över en natt, men om budskapet upprepas så ofta och i så stor skala som under valkampanjen 2006, så etableras det nya tänkandet sakta men säkert i

människors medvetande. Intermezzot mellan trendspanaren Ebba von Sydow och socialdemokraten Marita Ulvskog i Almedalen blev bara ytterligare en händelse som visade att begreppet arbetare töms på innehåll, oavsett om man anser något sådant vara på gott eller ont, för att fyllas med nytt.

Att undersöka LO:s roll i begreppsfrskjutningen har varit intressant. Det är en organisation som i över ett sekel företrätt Sveriges arbetarklass politiskt och på arbetsplatser, och som alltid gått jämsides med Socialdemokraterna. LO och Socialdemokraterna hade visserligen ansträngda relationer under 90-talet (Möller 2011:269), men det verkar som att förhållandet som det ser ut idag ändå är oförändrat positivt.

Jag vill återknyta till Helena Öhrvalls (2008) slutsats i rapporten "Nya moderaterna?" där hon fastslog att moderaterna visserligen de facto står upp för välfärden, men att det blir missvisande då man med "välfärd" inte menar samma sak som människor traditionellt förknippar med detta begrepp. Min uppsats visar att detta är ytterligare ett område där moderaterna arbetat diskursivt genom att fylla ett gammalt vedertaget begrepp som för folk i gemen har positiva konnotationer med nytt innehåll, utan att man tydligt deklarerar att man har gjort dessa ändringar.

Vad framtiden har att bjuda på är svårt att sia om, men jag konstaterar att det verkar som att moderaterna tonat ner bilden av sig själva som arbetarparti, slaget för att klassas som det ses kanske som vunnet. Socialdemokraterna å sin sida har anammat en egen ny slogan: Framtidspartiet. Ebba von Sydow konstaterade när det stormade kring henne att "arbetarklass" och klasstänk är passé och kanske är det därför begreppet inte längre framhålls av någotdera av riksdagspartierna.

Tobias Davidsson (2010) var i sin artikel noga med att påpeka att vad hans studie ger är ett svar på *hur* diskursen kring utanförskap konstruerats, inte varför. Ändå ger han i sitt allra sista stycke något som kan ses som en förklaring. Jag tänker göra precis som han och vill betona att detta är en uppsats som redogör för *hur* diskursen kring arbetarparti konstruerats.

Kanske kan man säga så att vissa grupper i samhället - de som traditionellt ansetts vara av arbetarklass - tjänar på att det finns en allmänt hållen medvetenhet kring gruppen "arbetarklass" eller "arbetarrörelse" och andra krafter - de som traditionellt benämnts som ägarna av produktionsmedlen - som skulle tjäna på att det inte vore så. Detta skulle innebära att man nu genom att utöka det traditionella begreppet arbetarparti till att i princip innefatta alla som lönearbetar utövar vad Mouffe och Laclau kallar en ekvivalenslogik, något som därmed suddar ut antagonism i samhället. Man kan alltså säga att det döljer

klassmotsättningar. Det en fråga om makten över tanken.

# 6 Bilaga

**Tabell 29. (forts.) Partiernas framgångar och tillbakagångar bland väljare med olika yrkestillhörighet, klass, inkomst, fackföreningstillhörighet och sektorstillhörighet, ställning på arbetsmarknaden och sjukskrivningsfrekvens 2002-2006 (procent och procentenheters förändring)**

	Partival 2006																
	v	s	c	fp	m	kd	mp	sd	Övr								
<b>Sektor</b>																	
Offentlig sektor	9	-3**	35	-8**	7	+2**	9	-6**	21	+13**	6	-3**	7	+1	2	4	+2**
statlig	10	±0	38	-2	6	-1	9	-6**	22	+12**	6	-4	5	+2	1	3	±0
kommunal	8	-5**	37	-9**	7	+2	8	-4**	18	+11**	6	-2	9	+2	3	4	+2**
landstingskommunal	8	-3	23	-9	9	7**	10	-14**	34	+24**	8	-2	3	-7**	3	2	+1
Privat sektor	4	-3**	32	-5**	9	+2**	7	-10**	29	+13**	8	-1	5	-1	3	3	+2**
<b>Ställning på arbetsmarknaden</b>																	
Förvärvsarbetande	6	-3**	32	-7**	9	+4**	8	-10**	27	+13**	6	-2**	7	±0	3	2	1**
Arbetslösa	12	-2	45	3	4	-3	3	-4	14	+2	4	0	10	-2	2	5	3
<b>Sjukskrivningsfrekvens</b>																	
Aldrig sjukskriven senaste året	5	-4**	30	-6**	9	+4**	9	-10**	29	+15**	6	-2**	7	-1	2	3	+2**
Max en månads sjukskrivning per år	8	-5**	33	-6**	6	+1	8	-8**	23	+12**	6	-2	9	+2	4	3	+2**
Mer än 1 månads sjukskrivning per år	8	±0	40	-10**	9	+3	5	-5**	20	+8**	7	+1	6	-1	2	3	+2

*Kommentar:* Tabellen är en bearbetning av de resultat som finns redovisade i Appendix A. Procenttalen är skattningar av partiets röstetöd i den aktuella gruppen i samband med 2006 års riksdagsval och de summerar till hundra procent radvis. Förändringstalen (+/-) avser förändringar i partiets andel av rösterna mellan 2002 och 2006 års val. Förändringarna har signifikante testats med hjälp av ett test för skillnad mellan två procenttal. Två stjärnor (\*\*) betyder att skattningarna för partiets röstetöd i den aktuella gruppen har förändrats signifikant mellan 2002 och 2006 (95 procenta signifikansnivå, tvåsidigt test).



## 7 Referenser

- Andersson, Sten, 1979, Positivism kontra hermeneutik. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Aulin, Sven-Åke. "Bättre förslag från moderaterna." Dagens Arbeta. 050201.  
<http://www.da.se/home/da/home.nsf/unid/7bd48e6517298709c1256f9b00554413?OpenDocument>.
- Beckman, Ludvig, 2005, Grundbok i idéanalys : Det kritiska studiet av politiska texter och idéer. Stockholm: Santérus Förlag.
- Bergström, G, & Boréus, K., 2012, Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Lund : Studentlitteratur
- Björklund, Jan, and Ulf Nilsson. "Ställ krav i skolan." Sydsvenskan. 050728.  
<http://www.sydsvenskan.se/opinion/aktuella-fragor/stall-krav-i-skolan/>.
- Davidsson, T, "Utanförskapelsen. En diskursanalys av hur begreppet utanförskap artikulerades i den svenska riksdagsdebatten 2003-2006". Socialvetenskaplig tidskrift 2010.
- Ehnmark, A., 2011. En stad i ljus: Antonio Gramscis slutsatser. Norstedt, Stockholm.
- Gitlin, T., 2000, Prime time ideology: the hegemonic process in television entertainment, in: Newcombe, H. (red.), Television: The Critical View. Oxford University Press, New York.
- Gunnerud, S., 2014. Ordens makt i politiken. Kata, Spånga.
- Kratz, A., 2009, Reinfeldt: ensamvargen. Norstedt, Stockholm.
- Fairclough, N., 2000. New Labour, new language? Routledge, New York.
- Garne, Cecilia. "Marita angrep Ebba von Sydow." Expressen. 050706.  
<http://www.expressen.se/nyheter/marita-angrep-ebba-von-sydow/>.
- Georgakopoulou, A., Goutsos, D., 2004. Discourse analysis: an introduction. Edinburgh University Press, Edinburgh.

Hegnell, Claes-Göran. "Persson under hård eld i Aftonbladet." Smålandsposten. 040713.  
<http://www.smp.se/ledare/persson-under-hard-eld-i-aftonbladet%28111764%29.gm>.

Holmberg, Sören, and Henrik Oscarsson. Allmänna Valen 2006 Del 4. Stockholm: SCB, Enheten för demokratistatistik, 2008.  
[http://www.scb.se/statistik/\\_publikationer/ME0106\\_2006A01\\_BR\\_00\\_ME04BR0801.pdf](http://www.scb.se/statistik/_publikationer/ME0106_2006A01_BR_00_ME04BR0801.pdf).

Jørgensen, M. & Phillips, L, 2002. Discourse analysis as theory and method. Sage Publications, London ; Thousand Oaks, Calif.

Ledarredaktionen. "A-Kasse-Nuder." Expressen. 050406.  
<http://www.expressen.se/ledare/050406-a-kasse-nuder/>

Leijonborg, Lars. "Lars Leijonborg: Vi river upp friåret direkt." Göteborgs-Posten. 040930.  
<http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050802200409309428162&serviceId=2>.

Linder, PJ Anders. "Äkta arbetarparti?" Svenska Dagbladet. 050415.  
<http://blog.svd.se/pj/2005/04/15/akta-arbetarparti/>

LO. "Arbetslinjen," 121219.  
[http://www.lo.se/start/politiska\\_sakfragor/arbetsloshetsforsakring/arbetslinjen](http://www.lo.se/start/politiska_sakfragor/arbetsloshetsforsakring/arbetslinjen).

Lundby Wedin, Wanja. "Tal av LOs ordförande Wanja Lundby-Wedin Första maj 2005 Stockholm." LO, 050501.  
[https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vres/lo\\_1366026597536\\_forstamaj2005wlw\\_pdf/\\$file/forstamaj2005wlw.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vres/lo_1366026597536_forstamaj2005wlw_pdf/$file/forstamaj2005wlw.pdf).

Lundquist, Lennart. Det vetenskapliga studiet av politik. Lund: Studentlitteratur AB, 1993.

Folkbladet, "Marsch under Röda Banderoller Och Rop." 060501.  
<http://www.folkbladet.se/nyheter/default.aspx?ArticleID=2639101>.

Marsh, David, and Furlong, Paul, 2010, "A Skin, Not a Sweater." In Theory and Methods in Political Science, edited by Gerry Stoker and David Marsh. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Mellin, Lena. "Här arbetar Moderaterna på en ny politik." Aftonbladet. 050202.  
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article10538201.ab>.

Möller, Tommy, 2011, Svensk politisk historia. Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, PM "Reträtten till Radhuset." Expressen. 070121.

<http://www.expressen.se/ledare/pm-nilsson-retratten-till-radhuset/>.

Nationalencyklopedin, arbetarrörelsen.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/arbetarrörelsen>, hämtad 2014-08-11.

Naucmér, C.. Schlingmann | Språktidningen 090401

<http://spraktidningen.se/artiklar/2009/04/schlingmann>, hämtad 141227.

Persson, Knut. Nya Moderaterna - det enda arbetarpartiet. 131009

<http://www.moderat.se/nya-moderaterna-det-enda-arbetarpartiet>

Reinfeldt, Fredrik. "Vi tar till oss LO:s kritik om risk för sänkta löner." Dagens Nyheter. 050201.

<http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050915200502013FAA2DFDCD34881E21DB64AA6C6073E3&serviceId=2>.

Samuelsson, Marielouise. "Ebba von Sydow som nörd." Dagens Nyheter. 050703.

<http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050915200507031660440&serviceId=2>.

"SOU 1925:29, "Betänkande med förslag till motverkande av arbetslöshet genom anordnande av allmänna arbeten", "n.d.[http://weburn.kb.se/metadata/996/SOU\\_1483996.htm](http://weburn.kb.se/metadata/996/SOU_1483996.htm).

Stenberg, Ewa. "Gubbdominans i S-Leden oroar Stjernkvist." Dagens Nyheter. 040118.

<http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=0509152004011810414D0DE57A72CDDC5E42C70C62CC58&serviceId=2>.

Sunder, R., Lewis, J. (Eds.), 2004, Welfare state change: towards a Third Way? Oxford University Press, Oxford ; New York.

Svenska akademiens ordbok, arbetar-klass.

Svenska akademiens ordbok, arbetar-parti.

Svensson, Malin. "Vilken väg, Wanja?" Östersunds-Posten. 050202. <http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050816200502029904292&serviceId=2>

<http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050816200502029904292&serviceId=2>

Svensson, Tommy. "Det nya arbetarpartiet är moderat nyspråk." Aftonbladet. 060720.  
<http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=057349200607202D070413538872DEC3A27FD502DC1A67&serviceId=2>.

von Sydow, Ebba "Vilken klass är du själv, Marita?" Expressen. 050707. <http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=050910200507073396923&serviceId=2>.

Taegan Goddard's political dictionary, triangulation  
<http://politicaldictionary.com/words/triangulation/>

Taylor, S., Wetherell, M. Yates, S (Red.), 2001. Discourse as data: a guide for analysis. SAGE, London ; Thousand Oaks, Calif.

Teorell, J, & Svensson, T, 2007, Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod. Stockholm: Liber

Thomassen, Magdalene, 2007, Vetenskap, kunskap och praxis. Malmö: Gleerups utbildning.

TT Nyhetsbyrån. "Centerledaren Maud Olofsson." TT Nyhetsbyrån. 060118.  
<http://retweb05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive/displayDocument?documentId=0508062006011823BF4583BB955338469EA1177A1A2AA8&serviceId=2>.

Öhrvall, H., 2008. De nya moderaterna? (No. 103), Förvaltningshögskolans rapportserie. Samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborg.